

Les sorpreses de De Klerk

El pavelló d'esports de Nasrec, entre Johannesburg i Soweto, és ple fins a la bandera. Una senyora de certa edat aixeca un cartell electoral per damunt del cap i crida "Visca De Klerk!" Tota la sala, com un sol home, repeteix la consigna. L'actual president de Sud-àfrica puja al pòdium aclamat i acompanyat d'una pluja d'aplaudiments. Fins aquí, l'escena no té res d' excepcional. Hi ha un detall, però, que no se'ns pot escapar: entre el públic, els seguidors blancs es poden comptar amb els dits d'una mà.

La immensa majoria dels seguidors del Partit Nacional en aquella sala són mestissos o indis, les castes racials que l'*apartheid* va situar en una posició intermèdia al seu aberrant escalafó de colors. Va ser l'accés del Partit Nacional al poder, precisament, el fet que va inaugurar l'*apartheid* l'any 1948. Els mestissos, concentrats sobretot a l'entorn de Ciutat del Cap, van perdre el vot, les propietats i molts dels seus drets. La minoria índia, important a la regió del Natal, també en va patir les conseqüències.

Frederik Wilhelm de Klerk ha aconseguit, amb una hàbil maniobra de prestidigitació política, el que ningú no s'hagués imaginat fa escassament cinc anys. Tot erigint-se en defensor de les virtuts conservadores i dels principis cristians, s'ha esforçat a fons per arrebregar les simpaties d'aquelles minories que prefereixen un boig conegut a un savi per conèixer. Les primeres enquestes, fa un parell de mesos, indicaven que el Congrés Nacional (ANC) de Nelson Mandela podia arribar a obtenir una majoria de prop del 70%. Això significava que l'històric moviment d'alliberament hauria tingut carta blanca per modificar la Constitució i governar amb plens poders.

De Klerk, que no amaga certa vocació de supervivent, i que vol desempallegar-se d'una incòmoda reputació d'haver estat el Gorbaxov sud-africà, ha alçat la bandera del vot útil contra l'escombrada de l'ANC. El seu argument és que només els Nats –com es coneix popularment els membres del seu partit– són capaços d'aturar l'hegemonia de l'aliança comunista-

A les portes de les primeres eleccions democràtiques multirracials de Sud-àfrica, la teòrica victòria de l'ANC de Mandela ha de passar encara per la prova de la forta tendència al·cista del partit del president De Klerk i la participació sempre conflictiva d'Inkatha en els comicis.

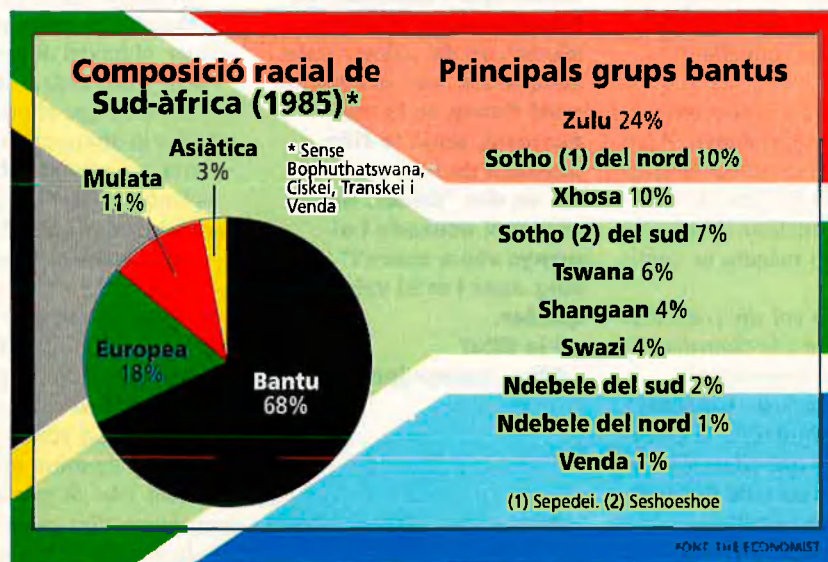
tercermundista de Mandela. Quan algú li recorda el passat racista, De Klerk replica que la seva formació manté una representació molt més equitativa dels diferents grups racials que no pas, per exemple, l'ANC, on els africans constitueixen una majoria aclaparadora (vegeu gràfic).

Amb una imatge de reformador honest, d'home d'ordre i d'estadista expert, l'actual president ha fet remuntar de forma espectacular el suport a la seva formació. Des de finals de març ja no es poden publicar enquestes a Sud-àfrica: però segons *De Wet Nel*, portaveu del partit del Govern, les darreres mostres d'opinió apunten un increment de deu o quinze punts, que podia situar el Partit Nacional en un 30 o 35% del còmput global, mentre l'ANC es quedaria amb un tranquil·litzador 55%.

Els Nats han fet tot el possible per africanitzar la seva imatge. Els mítings electorals es clausuren tot escoltant una estrofa de "Die Stem" –l'himne de la Sud-àfrica blanca–, i tot seguit cantant sencer l'himne de l'oposició negra, "Nkosi Sikelele Afrika". Animadors especialitzats fan cantar i ballar els assistents, com és tradicional en els aplecs africans multitudinaris. Fins i tot Roelof Pik Botha, el carismàtic ministre d'Afers Estrangers actual, ha saltat més d'una vegada a la posta per bellugar-se a l'estil *toy-toy*, amb contorsions rítmiques que fins fa poc eren exclusives dels joves revolucionaris negres.

La reacció de Mandela i els seus xicots no ha estat tan àgil com es podia esperar. Els quadres del Congrés Nacional Africà han moderat progressivament el seu discurs, traient ferro a la presència del Partit Comunista en la seva coalició, i assegurant que no

pensen nacionalitzar res o expropiar terres fins que no ho aconselli el futur govern de coalició nacional. Però el missatge de Mandela s'ha centrat més en la seva pròpia figura, i en la legitimitat de la seva lluita antiracista, que no pas en un programa de futur. A l'únic debat televisat entre els dos líders, el passat 14 d'abril, es va poder comprovar aquesta disparitat de discursos, entre l'home-llegenda i el polític astut.

Alguns fets recents, com la matança de zulus que es manifestaven davant la seu de l'ANC al centre de Johannesburg o revelacions sobre l'existència de gàbies de càstig en un altre local de l'organització han enfosquit la percepció d'integritat que l'idolatriat Nelson havia traslladat al seu partit. La publicació d'un voluminós i imaginatiu "Programa de reconstrucció i desenvolupament" ha contribuït a dissipar dubtes sobre la capacitat de gestió dels quadres de l'ANC, però ha deixat en l'aire encara certes ambigüitats sobre la política econòmica dels màxims aspirants a governar la nova Sud-àfrica.

Eleccions d'alliberament. Pocs observadors qüestionen, a hores d'ara, que l'ANC traurà la majoria de vots, i molt probablement una majoria absoluta. Bona part dels negres sud-africans, si més no, ja fa temps que han decidit on guixaran la creu a la butlleta. Segons el cap de premsa de l'ANC, Carl Niehau, aquestes no són unes eleccions convencionals; "...són les eleccions de l'alliberament, i ja pots fer debats, mítings o grans propostes. El 80% del vot ja està decidit".

Val a dir, però, que la majoria absoluta no implicarà poder absolut, d'acord amb la Constitució provisional pactada l'any passat: totes les formacions amb més del 5% dels vots podran entrar al govern d'unitat nacional, i aquelles que treguin més del 15% tindran dret a un vice-president. Per a transformar la carta magna de transició en una de definitiva, caldrà comptar amb dos terços dels parlamentaris. La veritable frontera del poder absolut, doncs, se situarà en aquest 66% que l'ANC difícilment podrà assolir.

Pel que fa als actors secundaris, és obvi que la dramàtica entrada en escena d'Inkatha, quan tothom ja ho donava per descartat, ajudarà a rebaixar la tensió creixent dels darrers dies. No és gaire realista, malgrat tot, esperar que el partit

Frederik de Klerk ha aconseguit, amb una hàbil maniobra de prestidigitació política, el que ningú no s'hagués imaginat fa escassament cinc anys. Tot erigint-se en defensor de les virtuts conservadores i dels principis cristians, s'ha esforçat a fons per arreplegar les simpaties d'aquelles minories que prefereixen un boig conegut a un savi per conèixer.

zulu de Gatscha Buthelezi tregui més enllà del 10% dels vots, atesa la seva precipitada campanya i l'associació dels seus seguidors amb la violència que des de fa quatre anys ha provocat prop de 15.000 morts. Inkatha pot arribar a tenir un pes important al Kwa Zulu-Natal, i un paper de primer ordre en el futur clima social i econòmic, si accepta el veredict de les urnes.

Altres agents menors seran el Partit Democràtic –l'antiga oposició liberal blanca–, el Front de la Llibertat –l'única formació d'extrema dreta que es presenta als comicis– i el Congrés Panafricanista –radicals negres a l'esquerra de l'ANC–. Els governs regionals seran, molt probablement, la gran pedra de toc de les eleccions del 26-28 d'abril. La Constitució provisional divideix Sud-àfrica en nou regions, i atorga un sostre competencial a cada demarcació similar a algunes autonomies de l'estat espanyol. Els governs regionals poden ser usats fàcilment com a contrapoders d'un executiu central dominat per una formació –previsiblement l'ANC–, amb temptacions unitaristes.

La regió de Ciutat del Cap (Western Cape), per exemple, pot caure fàcilment en mans del Partit Nacional, donada la preponderància de població mestissa i blanca en aquella zona. El mateix pot passar a la regió just al nord d'aquesta (Northern Cape), molt despoblada i econòmicament feble, però amb el mateix pes al futur senat, per exemple, que qualsevol altra demarcació autònoma.

La segona regió més poblada de Sud-àfrica, el Kwa Zulu-Natal, serà l'escenari d'una disputa aferrissada entre l'ANC i Inkatha, i el Partit Nacional pot acabar jugant-hi un paper d'àrbitre. I al territori més important del país, el PWV, De Klerk té alguna remota esperança de desbancar Mandela. El PWV aplega la seu del Govern (Pretòria), la ciutat més gran de Sud-àfrica (Johannesburg), la zona industrial més desenvolupada i potent de tot el continent africà, etc.: per entendre'ns, controlar el PWV seria com governar les comunitats de Madrid, Catalunya i Euskadi totes juntes.

De Klerk ha anunciat diverses vegades que pensa donar una gran sorpresa. Dins d'un determinat context històric, en el qual Mandela i el Congrés Nacional representen la voluntat de canviar un sistema pervers, i on per tant la seva victòria és de calaix, pot ser que el Partit Nacional sigui la revelació del moment. En secret, els uns i els altres confessen que la sorpresa tampoc no pot ser excessiva, ja que això podria provocar una enorme frustració entre els sectors més sensibilitzats de la població negra. Una victòria dels Nats –més que improbable, diguem-ho ben clar–, no és desitjada ni per l'ANC, ni per la comunitat internacional ni, en el fons, pel mateix De Klerk.

Alfred Bosch (Johannesburg)
(Amb la col·laboració de la MSHA-CEAN)